

Nejlepší z nejlepších. Jak plavec Phelps zatřásl olympijskou historií

10.6.2024 - Luboš Brabec | Česká olympijská

Když v září 2000 přiletěl patnáctiletý Michael Phelps do Sydney na svoje první olympijské hry, málokdo z expertů tušil, že začíná mezinárodní kariéra sportovce, který jednou bude označován za největšího šampiona historie.

Nominoval se do závodu na 200 m motýlka a byl nejmladším americkým plavcem od roku 1932, kdy do olympijského bazénu skočil o dva roky mladší Ralph Flanagan. Nevedl si vůbec špatně. Hned v rozplavbě porazil obhájce prvenství Denise Pankratova z Ruska, ve finále pak dohmátl jako pátý. V čase 1:56,50 – který by na všech předchozích olympiádách znamenal nejhůř stříbrnou medaili. A to si ještě před finále lehce zkomplikoval život, když si omylem vzal akreditaci svého spolubydlícího a potom se ve spěchu musel do olympijské vesnice vracet. Inu, bylo mu teprve patnáct.

O půl roku později vytvořil první světový rekord, čas ze Sydney vylepšil o 1,58 vteřiny. Nakonec v rozmezí osmi let posunul historická maxima na různých kraulařských a motýlkářských tratích (včetně štafet) v devětatřiceti případech. To však nebyly milníky, které by nejvýrazněji definovaly jeho kariéru. Staly se jimi samozřejmě zlaté olympijské medaile.

Už z Atén 2004, to mu bylo devatenáct, si odvezl osm medailí, z toho šest zlatých. Byl blízko toho, aby vyrovnal výkon krajana Marka Spitze (ještě o něm bude řeč) z olympijských her v Mnichově 1972. Chyběla „maličkost“: vyhrát i závod na 200 m volný způsob. Nepovedlo. Skončil třetí, v národním rekordu – za svým idolem Ianem Thorpem (Austrálie) a Pieterem van den Hoogenbandem (Nizozemsko). „Jestli jsem zklamaný? Vůbec. Vždyť jsem závodil se dvěma nejlepšími kraulaři historie,“ odpovídal novinářů.

Za další čtyři roky v Pekingu už mu nikdo podobné otázky pokládat nemusel. Stal se bezkonkurenčně největší postavou Her, když ve zlato proměnil každý finálový okamžik. Pět zlatých medailí získal v individuálních závodech (100 a 200 m motýlek, 200 m volný způsob, 200 a 400 m polohový závod) a tři ve štafetách (4 x 100 a 4 x 200 m volný způsob, 4 x 100 m polohový závod).

Jeho sbírka v té chvíli čítala čtrnáct nejcennějších kovů. Nikdo v dějinách olympijských her jich neměl víc. „Neuvěřitelné,“ vysekl mu poklonu předchůdce Spitz, majitel devíti zlatých medailí. „Ukázalo se, že tenhle kluk není pouze nejlepším plavcem a olympionikem historie, ale možná i nejlepším sportovcem. Ano, je to největší závodník, jaký kdy chodil po této planetě.“

Při každém závodě to vypadalo, jako by Phelps byl pro plavání stvořen přírodou. Měl dokonalé parametry. Výška 193 centimetrů, velikost nohy 14 a rozpětí paží, o kterém se s nadsázkou psalo, že připomíná pravěkého pterodaktyla. Navíc byl obdařen i touhou vyhrávat, být stále nejlepší.

Po Pekingu přitom mohl v klidu kariéru ukončit. Vždyť vedle úctyhodné kolekce zlatých olympijských medailí byl i sedmnáctinásobným mistrem světa, o úspěších na Pacifických hrách a domácích šampionátech ani nemluvě. Ale chtěl se předvést ještě v Londýně.

Kvalifikoval se do všech osmi soutěží, které v Pekingu ovládl, jenže tentokrát na tolik triumfů pomýšlet nemohl. Bylo mu o čtyři roky víc a také konkurence zkvalitnila. Při prvním finále, na 400 m polohový závod, skončil čtvrtý – a bylo to poprvé od Sydney, kdy olympijský závod nekorunoval ziskem některé z medailí.

Přesto se z Londýna vracel jako hrdina. Na motýlkářských tratích byl pořád nejlepší a také díky tomu si domů balil čtyři zlaté medaile. Zároveň vycítil, že nadešla chvíle dát profesionálnímu sportu sbohem. „Hotovo. Končím. Už nikdy víc,“ prohlásil v Londýně. „Už nechci mít se sportem nic společného.“

Ale jak už to tak občas bývá, po čase rozhodnutí změnil. I proto, aby jednou nelitoval, že všechno zabalil už v sedmadvaceti letech. V roce 2014 ohlásil návrat. Začal si hlídat životosprávu a znovu se pustil do tvrdého tréninku. S jedinou vyhlídkou – na Rio 2016. Jak zdůrazňoval, neplave už pro slávu, ani pro překonávání historických milníků, ani pro peníze, ale jenom a pouze pro sebe.

Nakonec se nominoval ve třech individuálních disciplínách a získal místo i ve třech štafetách, což z něj udělalo druhého amerického plavce po Daře Torresové, který se zúčastnil pátých olympijských her. Tentokrát se vši parádou. Poprvé šel na slavnostní zahájení OH a dostalo se mu cti nést při ceremoniálu státní vlajku.

Bilance z Ria? Pět zlatých, jedna stříbrná (ta byla mimořádně kuriozní, neboť se o ni dělil s dalšími dvěma soupeři). Teprve teď nastal okamžik se definitivně s vrcholovým plaváním rozloučit. V jednatřiceti letech a s třidvaceti zlatými olympijskými medailemi.

Dokázal něco, co bylo dlouhé roky nemyslitelné. Získal o pět zlatých medailí víc než sovětská gymnastka Larisa Latyninová a finský atlet Paavo Nurmi dohromady, tedy víc než druhý a třetí nejúspěšnější olympionik historie. V éře před Phelpsem bylo devět zlatých standardem absolutní výjimečnosti – a on ho posunul mnohem výš.

V plavání se za stěží překonatelný výkon počítalo sedm vítězství Marka Spitze na jednéch Hrách. Každý šampion z dalších generací se s ním poměřoval. Například Matt Biondi v Soulu 1988, odkud nakonec odjžděl s bilancí 5-1-1. Úctyhodné, ovšem na Spitze to nestačilo.

Až Phelps to dokázal. Samozřejmě, v jedné věci to měl o něco jednodušší. Závodil už v časech přiznaného profesionalismu, a tak si mohl kariéru naplánovat jak chtěl. Dřív to fungovalo odlišně. Sportovci museli oficiálně být amatéry, proto například plavci nebo atleti z USA a Austrálie ve chvíli, kdy dokončili univerzitu, měli mnohem těžší podmínky. Přišli o stipendium i téměř ideální tréninkové možnosti.

Právě proto Spitz ukončil kariéru hned po Mnichově, v pouhých dvaadvaceti letech. Teprve v tom okamžiku mohl olympijské úspěchy komerčně využít, do té doby mu hrozily sankce. Už se nedozvíme, kolik mohl mít zlatých medailí, kdyby pokračoval do třiceti (a teď pominme, že do Moskvy v roce 1980 by stejně nemohl letět). Historii však Phelps ovlivnit nemohl, pouze svoje výkony. A to uměl dokonale.

Svým způsobem na to doplatil i jeho krajan a vrstevník Ryan Lochte. Ze všech plavců pouze Phelps dokázal získat víc olympijských medailí, a kdyby Lochte závodil v jakékoli jiné éře, byl by mnohem slavnější. S bilancí 6-3-3 mu patří 22. místo v historických statistikách, mezi Američany je šestý, přesto v očích mnoha fanoušků zůstal pouze Phelpsovým stínem. Však deset ze svých dvanácti medailí získal v závodech, kterých se účastnili oba – ať už jako soupeři, nebo partáci ve štafetě.

Po konci kariéry Michael Phelps u sportu nezůstal. „Učím se žít jinak, bez bazénu, jako opravdový člověk. Občas je to složité, ale miluju to,“ říká.

Většinu času tráví s rodinou. S manželkou Nicole mají čtyři syny, nejstaršímu je sedm a nejmladší se narodil letos v lednu. Pokud se Phelps objevuje na veřejnosti, tak zejména v souvislosti se svými filantropickými projekty. Stal se z něj ambasador ochrany duševního zdraví, protože jak před šesti roky přiznal, od dětství trpí ADHD a musel se potýkat s depresemi.

O svůj životní příběh se podělil ve dvou životopisných knihách (druhá vyšla krátce po Riu) a ve třídílném televizním dokumentu nazvaném „Medals, Memories & More“, který měl premiéru před třemi roky. K dalšímu comebacku – na rozdíl od Marka Spitze, který se do olympijského bazénu snažil vrátit dvacet let po Mnichovu – se už neodhodlal.

<https://www.olympijskytym.cz/article/nejlepsi-z-nejlepsich-jak-plavec-phelps-zatrasl-olympijskou-historii>